„MINORII ÎN CONFLICT CU LEGEA", Seminar regional al Europei Centrale și Orientale, București, 6 — 10 aprilie, 1992

În perioada 6 — 10 aprilie 1992, s-au desfășurat în București lucrările seminarului regional cu tema „*Minorii în conflict cu legea*".

Seminarul a inclus atît expuneri în plen urmate de dezbateri, cît și reuniuni pe grupuri de lucru (în limba engleză și franceză) avînd ca scop o mai amănunțită cunoaștere a situației și problemelor fiecărei țări participante. În cadrul acestor grupuri au fost prezentate, totodată, rapoarte ale țărilor participante care au prilejuit ample dezbateri urmate de elaborarea unor concluzii.

Ceremonia de deschidere a început cu alocuțiunea d-lui Mircea Ionescu Quintus, ministru al justiției în România. Au mai rostit alocuțiuni: Trevor Davies, secretar general al D.E.I. (Défense des Enfants-International), Paolo Varcellone, președintele AIMJF (Association Internationale des Magistrats de la Jeuness et de la Famille), Aglaia Tsitsoura, șef al secțiunii probleme de criminologie în Consiliul Europei și Rosemary Mc. Creery, reprezentantă specială a UNICEF la București.

Aceste alocuțiuni au servit ca bază de discuții, orientînd eforturile participanților într-o direcție comună. T. Davies și R. Mc. Creery au subliniat necesitatea creșterii protecției copiilor în țările din Est, în special a copiilor marginalizați din punct de vedere economic și social în perioada de tranziție, preocupările UNICEF în acest domeniu prin aplicarea unor programe care își popun ca „evoluția acestor copii să însemne mai mult decît supraviețuire" și să atenueze consecințele negative ale unor procese sociale în curs.

În același sens, A. Tsitsoura a evidențiat prioritatea frecvenței delincvenței juvenile, în condițiile în care instituțiile de socializare pozitivă a copiilor — formale sau informale cum sînt familia, școala, mass-media, grupul de prieteni — se află într-un intens proces de schimbare, recomandînd ca strategie optimă asistența socială acordată familiei și reorganizarea școlii.

Vorbitorii au prezentat acțiunea juridică punitivă ca „ultim resort" al mecanismului legal, pledînd pentru scăderea ponderii acțiunii judiciare și dezvoltarea asistenței sociale.

Se poate menționa ca un aspect negativ faptul că din delegația României n-au făcut parte, sau nu și-au făcut simțită prezența, psihologii ori sociologii care ar fi avut, cu siguranță, multe de spus în privința problemelor tranziției, a cauzelor delincvenței juvenile, a situației minorilor marginalizați, devianți sau delincvenți și care ar fi accentuat probabil, utilitatea folosirii măsurilor non-coercitive în rezolvarea cazurilor de delincvență juvenilă.

Au prevalat, în schimb, punctele de vedere pur normativiste, materiale cu un pronunțat caracter juridic, existînd multiple propuneri din partea delegaților români pentru introducerea în Codul Penal a pedepsei cu închisoarea și amendă pentru minori (pentru cazuri speciale) și transformarea pedepsei minime și maxime la o jumătate și nu la o treime, așa cum este prevăzut în Decretul 218/1977 (Nicoleta Iliescu — consilier la Ministerul Justiției).

Majoritatea intervențiilor părții române au fost pertinente mai ales din punct de vedere juridic, dar au lăsat prea puțin loc pentru o abordare socio-psihologică complexă a fenomenului delincvenței juvenile, pledînd mai degrabă pentru măsuri punitive, eludînd cauzele sociale ale criminalității, situația precară a instituțiilor de reeducare a minorilor și posibilitatea destul de scăzută de a aplica în mod practic normele minime de protecție cu privire la minorii delincvenți, „*Normele internaționale referitoare la drepturile copilului și la justiția pentru minori*". Esența acestor norme a fost prezentată în expunerea lui Peter Wilkitzki, consilier al Ministerului federal al Justiției, Bonn, Germania, care a arătat că: „Dreptul penal are și trebuie să aibă limite. El poate ajuta acolo unde alte mecanisme sociale au dat greș".

A fost, de asemenea, dezbătută necesitatea protejării copiilor „împotriva statului, părinților, uneori chiar împotriva lor" și au fost luate în discuție o serie de drepturi cum sînt: dreptul de a trăi, dreptul de a nu fi torturat și tratat cu cruzime, dreptul de a fi protejat împotriva oricărei forme de abuz sexual (pornografie, prostituție, trafic de ființe umane), dreptul copilului de a-și păstra identitatea în familie, dreptul la demnitate, dreptul la reintegrarea psihică și socială a copilului după executarea unei eventuale pedepse etc.

„Sociologie Românească", Serie nouă, anul III, nr. 3, p.331—336, București, 1992

A. Tsitsoura a făcut o recomandare folositoare, ca răspuns la lipsa obiectivă de resurse financiare cu care se confruntă România și în general țările ce au aparținut „blocului comunist", subliniind că, deoarece instituțiile moderne de recluziune au un caracter pe cît de represiv, pe atît de costisitor, este mai indicată utilizarea metodelor nerepresive care sînt mult mai ieftine și mai eficace, precum: probația, supravegherea etc.

Rodica Stănoiu, șef al Departamentului de drept public al Institutului de cercetări juridice al Academiei Române și președinta Societății române de criminologie, a prezentat referatul: *„Delincvența minorilor în societatea de tranziție. Cazul României"*, făcînd în introducere un amplu istoric al sistemului juridic din secolul XIX pînă în prezent. Ocupîndu-se de criza economică și morală, de explozia criminalității oglindită în statistici, a menționat ca factori criminogeni — deteriorarea familiei, a climatului conjugal, „discrepanța dintre idealul demagogic comunist și realitatea socială", despre „limbajul dublu și existența dublă", despre șomaj, inflație, pornografie.

Ives Scieur, „Juge de la jeunesse" din Belgia și secretar adjunct al AIMJF a prezentat comunicarea: *„Minorul în conflict cu legea; procedură: 1. fază polițienească; 2. fază judiciară"*, în care a arătat necesitatea desfășurării unor activități optime în domeniul juridic și polițienesc printr-o atenție mai mare acordată aspectelor nerepresive.

Alenka Selih, profesor de criminologie (Ljubljana, Slovenia) s-a ocupat de aspectele *„Administrării justiției pentru minori: planificare, gestiune a resurselor, formare, politică și relații cu comunitatea locală"*.

Două comunicări au reținut atenția și interesul participanților prin substanța și sensibilitatea ideilor enunțate care au oferit o dimensiune mai degrabă socio-psihologică a fenomenului delincvenței juvenile: *„Minorul în conflict cu legea: măsuri și sancțiuni — tratamentul minorilor delincvenți"* prezentată de P. Vercellone și *„Tratamentul «minorilor delincvenți»: măsuri alternative sau de substituție"*, de Horst Achuler-Springorum, profesor de criminologie în München, Germania, fost președinte al AIMJF.

P. Vercellone și-a început semnificativ comunicarea: „vă voi spune ce nu trebuie făcut pentru copii, nu ceea ce trebuie", accentuînd faptul că atunci cînd delincvența juvenilă crește, motivele nu au nimic comun cu acțiunea judiciară. El a pledat pentru „dreptul penal al prevenției ca singurul drept rațional și modern", vorbind despre valoarea pedagogică a pedepsei — nu valoarea în sine — singura care trebuie să fie considerată cu adevărat de către judecători. Este evidentă necesitatea existenței dreptului penal, util atît prin funcția de prevenție generală, concretizată în tema ce o inspiră adolescentului normal, spectrul pedepsei exercitînd o contrapondere psihologică împotriva tentației de a comite delicte, dar și prin funcția de prevenție specifică, ce acționează asupra adolescentului delincvent și constă în împiedicarea recidivei prin durerea provocată de pedeapsa suportată.

P. Vercellone a considerat totuși că „sancțiunea penală este aproape mereu inutilă și, oricum, este o cruzime", referindu-se la cazul adolescenților care au o percepție diferită asupra timpului față de cea a adultului, datorită mecanismelor bio-psihologice specifice care îi caracterizează. De aici concluzia că și o perioadă scurtă petrecută în recluziune de un tînăr este foarte greu de suportat, ceea ce face necesară reducerea pedepselor cu privare de libertate pentru tineri. Delictele, a arătat vorbitorul, trebuie urmate de proces pentru ca adolescentul delincvent să înțeleagă că justiția și societatea reacționează contra faptelor lui, acesta neimplicînd aplicarea unor pedepse recluzionare, ci a unor măsuri educative.

În acest sens, H. Schuler-Springorum a semnalat necesitatea dejuridizării („divertion"), a posibilității de a închide cazul și de a folosi metoda psihologică a blamului părinților, școlii, judecătorului, ce ar avea o eficiență crescută, metoda restituirii și medierii între victimă și infractor, metoda „community service" (prestarea unor activități în folosul colectivității) și metoda probației, mai greu de aplicat în țările din Est, unde personalul special calificat lipsește sau este insuficient.

La seminar au participat delegați din: Belgia, Italia, Elveția, Germania, Albania, Polonia, Cehoslovacia, România, Lituania, Letonia, Rusia, Ucraina, Rep. Bielarusă, Bulgaria și Jugoslavia.

Rapoartele naționale au prezentat aspecte similare vizînd legislația, structura, evoluția problemelor, absența tribunalelor pentru minori, a forței specializate în prevenție, a existenței dificultăților financiare.

S-a remarcat dorința de îmbunătățire, de aliniere la normele internaționale, proces vizibil încetinit de starea de tranziție existentă în aceste țări.

Deosebite, în ceea ce privește nivelul și problematica abordată, au fost rapoartele Ucrainei, Poloniei și Cehoslovaciei.

Seminarul a prilejuit dezbateri interesante, stimulînd fluxul de informații și idei în domeniul prevenției și tratamentului minorilor delincvenți, al posibilității menținerii constante

sau micşorării ratei delincvenţiei juvenile aflată în prezent în continuă creştere. Utilă a fost şi stabilirea de contacte ştiinţifice între reprezentanţii diferitelor ţări participante, ca bază a dezvoltării unor activităţi cooperante viitoare.

Irinel Brădişteanu

CONGRESUL EUROPEAN DE DEMOGRAFIE, Paris, 21 — 25 octombrie, 1991

În perioada 21 — 25 octombrie 1991 s-a desfăşurat la Palatul Congreselor din Paris sub înaltul patronaj al preşedintelui François Mitterrand, Congresul European de Demografie organizat de Asociaţia Europeană pentru Studiul Populaţiei (AEEP — EAPS), Uniunea Internaţională pentru Studiul Ştiinţific al Populaţiei (UIESP — IUSSP) şi Institutul Naţional de Studii Demografice Paris (INED).

Au participat 592 demografi, economişti, medici, istorici, specialişti din diferite domenii cu care demografia, ca ştiinţă interdisciplinară, are puncte comune, reprezentanţi ai institutelor de specialitate şi ai unor organizaţii şi instituţii internaţionale, în cea mai mare parte din Europa, dar şi din celelalte continente.

România a fost reprezentată prin zece specialişti din care şase au beneficiat de burse de participare.

Lucrările Congresului s-au desfăşurat în 33 de şedinţe, care au beneficiat fiecare de o comunicare de bază, prezentată de organizatorul secţiunii, şi o sinteză a comunicărilor spontane scrise, prezentată de raportor. Comunicările solicitate organizatorilor fiind dinainte publicate în volum şi distribuite participanţilor, iar cele peste 180 comunicări spontane multiplicate fiind disponibile la cerere — s-a putut asigura un caracter dinamic şi operativ discuţiilor, dezbaterilor, propunerilor, într-un cuvînt NOULUI, pe care îl aşteptăm de la toate reuniunile ştiinţifice internaţionale. (Lista comunicărilor prezentate la Congres conţine 203 titluri).

Remarcăm cîteva din temele de mare interes ale şedinţelor, cu precizarea că toţi cei zece participanţi români dispun de textul integral al comunicărilor solicitate şi îl pot pune la dispoziţia colegilor lor interesaţi, spre consultare: ŞEDINŢA 1 — *Consecinţe ale schimbărilor intervenite în estul Europei asupra comportamentelor demografice*; ŞEDINŢA 2 — *Viitorul migraţiilor internaţionale în Europa*; ŞEDINŢA 4 — *Informaţia demografică în societatea contemporană*; ŞEDINŢA 5 — *Diferenţele de mortalitate între estul şi vestul Europei*; ŞEDINŢA 9 — *Schimbări şi discontinuităţi în evoluţia fertilităţii în Europa după 1960*; ŞEDINŢA 12 — *Noile forme de repartiţie spaţială a populaţiei*.

Participanţii români au prezentat comunicări ştiinţifice centrate pe următoarele teme: Vasile Gheţău, organizator al şedinţei 26, *Politica pronatalistă coercitivă, fertilitate şi avort în România*; Vladimir Trebici, *Genogenismul ca politică demografică. Cazul României* (şedinţa 26); Ana Rodica Brezeanu Stăiculescu, *Schimbări în repartiţia spaţială a populaţiei României* (şedinţa 12); Smaranda Mezei, *O analiză demo-sociologică a consecinţelor politicii demografice româneşti* (şedinţa 26); Mircea Chivu, *Regimul politic şi politica demografică în România: 1945 — 1989* (şedinţa 26); Ioana Popa, *Principalele cauze ale mortalităţii infantile în România* (şedinţa 5).

Analizînd evoluţiile principalelor fenomene demografice în ultimii 30 de ani în ţările Europei de Est, Orientale şi Centrale, care pînă nu demult se considerau „socialiste", respectiv două treimi din populaţia şi teritoriul Europei, situată „de la Atlantic la Ural", lucrările şedinţei au încercat o estimare prospectivă a consecinţelor demografice. *Ce se schimbă şi în ce manieră în această bătrînă Europă şi ce vor aduce aceste schimbări continentului nostru şi întregii planete?* Deşi răspunsuri exhaustive la aceste întrebări nu au putut fi încă date, s-a apreciat cu certitudine că potenţialul schimbărilor demografice din fiecare ţară va depinde de caracteristicile evoluţiilor de-a lungul deceniilor precedente.

În orice caz, cele două Europe vor trebui să caute, în următorii ani, o soluţie la o contradicţie evidentă. Pe de altă parte, trebuie evitat un prea puternic aflux migratoriu, încărcat de grave consecinţe economice şi sociale atît pentru ţările „părăsite" cît şi pentru cele de „primire". Pe de altă parte, o Europă unită şi a păcii este imposibilă fără eliminarea tuturor „zidurilor" şi „perdelelor" care o divizează şi deci fără schimburi libere şi interese de oameni între toate ţările. Europenii nu vor depăşi această contradicţie decît prin punerea la punct a unei strategii generale de compromis şi supunînd unui control rezonabil potenţialul „exploziei migratorii".

Ana Rodica Brezeanu Stăiculescu